

DYRK PLANTER, DER FORBEDRER JORDEN

En nænsom – og måske lidt overset - måde at forbedre sin jord på, er ved at dyrke jordforbedrende planter. De findes til enhver udfordring, de arbejder langsomt, men deres virkning er langvarig. Her kommer seks planteforslag.

TEKST: HERVÉ LOGNONNÉ, FORMIDLER OM JORDFORBEDRING OG OPBYGNING AF JORDFRUGTBARHED PÅ HAVELAB.DK OG BIOINDIKATORPLANTER.DK

6 GODE JORDFORBEDRENDE PLANTER

Den bedste jordforbedrende effekt opnås ved at så en mangfoldighed af plantearter, der medfører en mangfoldighed af mikro- og makroorganismer. Det er jordforbedringsregel nr. 1.

Her viser vi seks udvalgte planter, men man kan med fordel bruge endnu flere arter, fx et miks af: 30 % rug, 10 % havre, 20 % vikke, 15 % honningurt, 10 % gul sennep, 5 % hvidkløver, 5 % blodkløver, 2 % solsikke, 2 % fennikel, 1 % koriander. I denne blanding indgår planter med dybgående rødder (rug, havre, lupin, sen-

nep) og med tætte rødder (hvidkløver og blodkløver). Der indgår kvælstofsamlende planter (vikke, hvid- og blodkløver og lupin) og biplanter (blod- og hvidkløver, honningurt, fennikel, koriander). Flere af planterne hører til den gruppe af planter, vi også kalder for grøngødning. Men de har altså mange andre gode egenskaber i forhold til jordforbedring end alene at tilføre næring til jorden.

FOTO: ALAMY STOCKPHOTO/FRANK HEJER

Planter er levende væsener, som indgår aktivt i en langvarig opbygning af livet i jorden. Det sker bl.a. når planterne producerer sukkerstoffer til de mikroorganismer, som trives om dens rødder og som til gengæld sørger for, at planten får de mineraler, den har brug for. Alt i alt er planten en igangsætter af en hel masse liv i jorden - bakterier, svampe, regnorme, m.fl.

En svag jordstruktur skyldes oftest et utilstrækkeligt mikroliv. Der er for få levende dyr i jorden til at producere tilstrækkeligt med ekskrementer til, at jordpartikler kan klister sammen til en stærk krummestruktur. En forbedring af jordstrukturen kan ikke løses alene af jordforbedrende

planter. Skånsom jordbearbejdning, plantedække og tilføring af velomsat kompost er andre vigtige indsatser.

En kompakt jord i det dybere lag (40 cm) skyldes som regel tungt maskinarbejde. Ligger det kompakte lag indenfor to spadestiks dybde og havearealet er af realistisk størrelse, vil to spadestiks gravning af haven være en effektiv løsning, ellers vil jordforbedrende planter med dybe rødder løse problemet over et antal år.

En livløs jord er ofte en jord som stammer fra dybere lag (råjord) eller fra en jordbunke uden plantevækst. Løsningen er et tæt plantedække af forskellige planter.

◀ **Sandvikke/vintervikke**, *Vicia villosa* (ærtblomstfamilien)

Enårig. Klatreplante, overvintrende, god sammen med rug, som den klatrer opad. Kvælstoffikserende.

Sås fra august til sidst i september. Højde 60-120 cm. Frøene sås dybt (3-4 cm) med en tæthed på 15 g/m².

I maj og juni skal den hakkes groft ned sammen med andre jordforbedrende planter til nedmulding. Det kvælstof, som planten har opsamlet, frigøres og anvendes af mikroorganismene til at nedbryde de tilførte plantedele (halmen fra rug, stængler fra honningurten, m.fl.).

▼ **Almindelig honningurt**, *Phacelia tanacetifolia* (rubladfamilien)

Enårig. Ikke overvintrende i hård vinter.

Sås fra april til august. 15 g/10 m² 0,5 cm dybt. Kraftig pælerod, jordforbedrende i ikke alt for kompakt jord.

Honningurt er en populær plante blandt bier, men tiltrækker også rovinsekter, som ernærer sig af bladlus, skjoldlus og andre dyr, som vi ikke vil have for mange af i haven. Dens stængel er meget kulstofholdig og hermed god til humusdannelse, og den behøver ikke at indgå i et sædskifte, da den ikke tilhører nogen af de almene grøntsagsfamilier. Sået tæt, kan den, sammen med rug være hæmmende på ukrudt som kvikgræs.

▼ **Almindelig rug**, *Secale cereale* (græsfamilien)

En- eller toårige, overvintrende. Sås fra august til midt i oktober. 10 g/m² i 23 cm's dybde.

Som jordforbedrende plante er rug især god i lerholdig jord. Den løsner jorden ned til 40-80 cm med sine stærkt udviklede rodhår. Den kan blive op til 1,5 m høj. Rug virker særlig godt sammen med vintervikke. I maj og juni er den klar til at blive vendt ned i det øverste jordlag eller brugt som jorddække. Rug tager tre-fire uger om at nedbryde, afhængigt af temperaturen.

Herve: ? hvorfor er den god med vintervikke? //HM

Sådan etablerer du jordforbedrende planter

Frøene sås tæt i en vel- og dydbearbejdet jord. Hvor tæt er som regel angivet på frøposen. Det er bedst at så først i august og lade planterne blive til næste forår, hvor plantetoppene høstes og grovsnitte, inden de forsigtigt vendes ned i det øverste jordlag.

Rødderne forbliver i jorden og selve planten hakkes ned og vendes ned i jorden ved hjælp af et skarpt skuffejern. Der vil de blive omsat af mikroorganismer, og de tilbagestående rodkanaler vil øge jordens porøsitet. Regn med to-tre uger, inden jordstykket er klar til at så.

◀ **Blodkløver**, *Trifolium incarnatum* (ærtelblomstfamilien)

Enårig overvintrende. Sås med fri hånd sidst på sommeren omkring august-september.

Blodkløver spirer hurtigt og udvikler sig i løbet af vinteren. Den er god til at dække den bare jord. Som jordforbedrende plante virker den på jordens struktur takket være dens rodsystem, der strækker sig dybt og ved at tilføre jorden det kvælstof, den henter fra luften. Den danner en stor bladmasse, som let omsættes. Blodkløver dør efter blomstring og hermed er den nem at komme af med.

▲ **Gul sennep**, *Sinapis alba* (korsblomstfamilien)

Enårig, 50-100 cm høj, dybe rødder. Hurtigtvoksende. Sås fra april til august. 15 g/10 m².

Dens rødder fungerer hæmmende på bakterier og nematoder. En sennepsafgrøde er en nem måde at desinficere og rense jorden. Dens hurtige vækst forhindrer i høj grad fremkomsten af ukrudt. Takket være dens kraftige rodsystem er den glimrende til at løsne jord og tillade luft og vand at trænge ind.

▶ **Lucerne**, *Medicago sativa* (ærtelblomstfamilien).

Overvintrende. Flerårig. Sås fra april til juli. 20 g/m².

Trods den ikke er nævnt i blandingen, er det vigtigt at præsentere den her. Den er god til skadede, kompakte jorde. Den trænger dybt ned i stærkt kompakt jord, og den er en god kvælstofsamler. Den yder sit bedste i det 3. år. Den er dog vanskelig af komme af med. Den skal hugges ned umiddelbart efter blomstring i ca. 7-10 cm's dybde, og de kommende år skal der holdes øje med evt. rods kud. Nedbrydning af det snittede plantemateriale tager ca. otte uger.

